

İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okumaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

An Investigation of Fifth Graders' Attitudes Towards Reading

Mustafa BAŞARAN, Seyit ATEŞ

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ABD., Ankara, e-posta:seyitates@gazi.edu.tr

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ABD., Ankara, e-posta:mbasaran66@gmail.com

ÖZET

Araştırma, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerden ne ölçüde etkilendiğinin tespiti amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, Yozgat ili Sorgun ve Saraykent ilçelerine bağlı kasabalarda; Sorgun ilçe merkezinde ve Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan ilköğretim okullarına devam eden beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evrenden toplam 601 öğrenciye ulaşılmıştır. Alan araştırması yönteminin kullanıldığı araştırmada, veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen anket yardımıyla toplanmıştır. Yapılan uygulama sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun okumaya ilişkin yüksek seviyede olumlu tutum geliştirdiği görülmüştür. Araştırmada ayrıca kız öğrencilerin erkek öğrencilere; il ve ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin kasabalarda ikamet eden öğrencilere göre, okumaya ilişkin daha yüksek seviyede olumlu tutum geliştirdiği; aileleri tarafından hikâye anlatılma sıklığının, öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu ve okumaya ilişkin olumlu tutum düzeyi ile öğrencilerin Türkçe dersi akademik başarıları arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Okuma, Okumaya ilişkin tutum

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine students' reading attitudes towards reading and to investigate how students' attitudes are affected by some variables. The population of this study included fifth graders selected from Sorgun, and Saraykent counties in Yozgat and Cankaya county in Ankara. 601 students were selected from this population. In this study, survey method was used and the data was collected by using an instrument which was developed by the researcher. The results of the study showed that students developed positive attitudes towards reading. In addition, the results showed that; a) girls have higher level positive attitudes towards reading than boys have, b) Students living in provinces and counties have higher positive reading attitudes than students living in small towns have, c) The frequency of stories read by families have positive effects on students' attitudes towards reading, and d) there was a positive, but an average correlation between students' positive attitudes towards reading and their academic achievement in Turkish classes.

Keywords: Reading, Attitude relating to reading

SUMMARY

Historically, many methods were used to teach individuals reading and writing. Each of these methods has been changed and modified resulting in the development of more effective reading and writing methods (Guleryuz, 2000: 77). The use of different methods to teach reading has not developed the high attitudes towards reading. Students' attitudes towards reading is an important factor on their reading performance. Therefore, it is stated that an education period that includes only reading instruction but not positive attitudes development process will not be successful (Lazarus ve Callahan, 2000; Calkins, 2001; Stonavich, 2000). In this context, it can be said that the studies on these variables affect the reading attitudes towards reading and may submit important information that can be used to develop these attitudes positively.

This study aimed to determine fifth graders' reading attitudes towards reading and to investigate the extent to which these attitudes were affected by some variables. The population of the study included fifth graders selected from Sorgun, and Saraykent counties in Yozgat and Cankaya county in Ankara. 601 students were selected from this population. In this study, survey method was used and the data was collected by using an instrument which was developed by the researcher. SPSS 10.0 software was used to analyze the data. In addition, arithmetic means, frequency analysis, percentage scores, t test, F test (ANOVA), and correlation scores were calculated.

The results of the study showed that students developed high level positive attitudes towards the reading. Gonen et. al. (2004) examined fifth, sixth, and seventh grade students' reading habits, and found that students had high level reading interests and they read more books than the previous studies found.

The results revealed that female students developed higher level positive attitudes towards reading than male students developed. The research results regarding elementary school students support this result (Kush ve Watkins, 1996: 315; Sainsbury, 2004; Black ve Young, 2005). In addition, the results illustrated the following results: Students living in provinces and counties have higher positive reading attitudes than students living in small towns have; the frequency of stories read by families have positive effects on students' attitudes towards reading; and there was a positive, but an average correlation between students' positive attitudes towards reading and their academic achievement in Turkish classes. It is stated that there were many factors effective on attitudes towards reading. USA National Research Council listed the following attitudes and behaviors that are effective on students' reading attitudes. These were valuing reading and writing; emphasis on achievement; accessibility, reachability, and usability of reading materials; and reading for students (Temple et al., 2005). From this viewpoint, it may be concluded that students living in provinces and counties have higher positive reading attitudes than students living in small towns because of their easy accessibility and reachability to reading materials; the frequency of stories read by

families have positive effects on students' attitudes towards reading because of reading for students behaviors; and the positive correlation between students' attitudes towards reading and their academic achievement in Turkish classes was because of emphasis on achievement behaviors.

Giriş

Günümüzde bir bireyin okuyup yazabilmesi ve hesaplama bilgisine sahip olması çok önemlidir. Ancak bu iki beceriye sahip olmak, modern yaşamda bireyin karşılaştığı güçlükleri aşmasında ve hayatını normal şekilde sürdürmesinde yeterli olmamakta; bireyler, bilgi okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, hayat boyu öğrenme vb. başka yeterliliklere de ihtiyaç hissetmektedirler. Özellikle de okuma becerisi, diğer tüm becerilerin kazanılmasına temel teşkil etmektedir.

Okuma becerisi, bireyin benlik bilincine ulaşması, üyesi olduğu toplumla ilişkilerini düzenlemesi, yeryüzündeki yerini, varoluş nedenini anlaması ve bilgi dağarcığını geliştirmesinde hayati öneme sahiptir (Kimmel ve Segel, 1983; Özdemir, 1990:17). Bireylerin hayatında bu kadar önemli bir yere sahip olan okumanın, birçok tanımına rastlamak mümkündür. Bazı kaynaklarda okumanın, “yazılı sembollerin seslendirilmesi” olarak tanımlandığı görülmektedir. Ancak günümüzde bu tanımın okumayı açıklamakta yetersiz kaldığı söylenebilir. Günümüz şartlarında okuma, ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen *anlam kurma süreci* olarak tanımlanmaktadır (Akyol, 2005:1).

Okuma fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olmak üzere üç boyutta incelenebilir. Bireyin okuma işinden beklediği faydayı elde etmesi için okumanın bu üç boyutunda da gerekli olgunluğa ulaşması gereklidir. Okumaya ilişkin tutum da özellikle psikolojik ve sosyolojik boyutta incelenebilecek ve okuma üzerinde oldukça etkili olan bir faktördür.

Okumaya İlişkin Tutum

Tutumu, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda gelişen; onun bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını gösteren; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarını etkileyen, nispeten kalıcı izli eğilim olarak tanımlamak mümkündür. İlgili literatürde okumaya ilişkin geliştirilen tutumun özde aynı olmakla beraber çeşitli şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Örneğin Turner ve Paris (1995; aktaran: Black ve Young, 2005) okumaya ilişkin tutumu, okumanın niteliğini ve niceliğini etkileyen, bireyin okumaya ilişkin geliştirdiği hisleri olarak tanımlarken; Alexander ve Filler (1976) ve Smith (1990: 215; aktaran: Yamashita, 2004) ise, okuma eyleminin sıklığını artıran ya da azaltan duygu ve hislerin eşlik ettiği zihin hâli olarak tanımlamışlardır.

Okumaya ilişkin tutum üzerinde birçok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Örneğin ebeveynlerin veya çocuğun çevresinde bulunan diğer yetişkinlerin okumaya ilişkin gösterdikleri her türlü davranış, çocukların okumaya ilişkin tutumları üzerinde etkilidir. Zira yetişkinler çocuklar için birer modeldir ve yetişkinlerin okumaya ilişkin sergiledikleri tutumu gözlemleyen çocuklarda benzer tutumlar gelişir. Ana-babanın okumanın önemi hakkında çocukla paylaştığı bilgi ve değerler de onun okumaya ilişkin tutumlarını şekillendirir (Black ve Young 2005; McCarty ve diğ., 2001). Aynı şekilde ebeveynlerin çocukları için ev şartlarında yaptıkları değişiklikler de çocuklarının okumaya ilişkin tutumlarını etkileyebilir. Örneğin evde çalışma odası ve bir kitaplık bulunması; eve düzenli bir şekilde kitap, dergi veya gazete alınması; çocuklar okuma işine başladıktan sonra onlar için çevresel şartların düzenlenmesi vb. etkinlikler çocukların okumaya ilişkin olumlu tutumlarını artıracaktır.

Ebeveynlerin eğitim seviyesi de çocukların okumaya ilişkin tutumlarını etkileyen diğer bir faktördür. Ailenin eğitim seviyesi düştükçe o ailede yetişen çocukların okumaya ilişkin olumlu tutumlarının da düştüğünü söylemek mümkündür. ABD Ulusal Araştırma Konseyi (National Research Council) çocukların okumaya ilişkin tutumları üzerinde etkili olabilecek bazı tutum ve davranışları şu listelemiştir (Temple ve diğerleri, 2005):

- *Okuryazarlığa verilen değer:* Kendilerine kitap okunan ve okumaları teşvik edilen çocuklar, okumanın değerinin farkına varırlar.
- *Başarıya vurgu:* Ebeveynlerin çocukların başarılarıyla ilgili beklentilerini ifade etmeleri, onlara bunun için yönergeler sunmaları ve onların okuma ilgilerini karşılamaları, çocukların iyi birer okuyucu olmaları konusunda etkili olabilir.
- *Okuma materyallerinin ulaşılabilirliği ve kullanılabilirliği:* Evde çocuk kitapları ve diğer okuma-yazma materyallerini bulundurmak, okuryazarlık deneyimlerini artırır.
- *Çocuklara okuma:* Ebeveynler okul öncesi dönemlerde uyku zamanlarında ve diğer zamanlarda çocuklara kitap okuyarak onların okumaya ilişkin geliştirdikleri olumlu tutumları arttırabilirler.

Sınıf ortamında öğretmenlerin okuma ile ilgili yaptıkları her türlü etkinlik ve davranışlar da öğrencilerin okumaya ilişkin tutumlarını etkilemektedir. Öğretmenler de öğrencilerde okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirilmesinin önemli bir kazanım olduğu konusunda hemfikirlerdir. Ancak yapılan araştırmalar öğretmenlerin, öğrencilerin okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirme konusunda fazla çaba harcamadıklarını göstermektedir (Aktaran: Kush ve Watkins, 1996: 315).

Cinsiyet ve yaş değişkenleri de okumaya ilişkin tutum üzerinde etkili olan diğer faktörlerdir. İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan birçok araştırmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya ilişkin daha olumlu tutum geliştirdikleri (Black ve Young, 2005; Kush ve Watkins, 1996: 315; Sainsbury, 2004) sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları, onların okumada gösterdikleri performansı etkileyen önemli bir faktördür. Dolayısıyla öğrencilere sadece okumanın öğretildiği ancak okumaya ilişkin olumlu tutumlarının geliştirilmediği bir eğitim-öğretim sürecinden beklenen faydanın elde edilemeyeceği söylenebilir. Okumayı zevkli hale getirmek, kişisel ilgileri arttırmak ve okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirmek, okuma alışkanlığı kazandırmada etkili unsurlardır. Okumaya ilişkin olumlu tutum geliştiren çocuklar okumaya isteklidirler, okumaktan zevk alırlar ve kazanmış oldukları okuma alışkanlığını yaşam boyu sürdürebilirler. Diğer yandan olumsuz tutuma sahip çocuklar

sadece zorunlu olduklarında okurlar, okumaktan kaçınırlar ve bazen de okumayarak tepki ortaya koyabilirler (Calkins, 2001; Lazarus ve Callahan, 2000; Stonavich, 2000).

Araştırmada, öğrencilerin okumaya ilişkin tutumlarının ve bu tutumların hangi değişkenlerden ne ölçüde etkilendiğinin tespiti amaçlanmıştır. Zira bilgi çağının en temel yeterliliklerinden biri olan okuma becerisinin kazanılması, geliştirilmesi ve yaşam boyu öğrenme aracı olarak kullanılması üzerinde okumaya ilişkin tutumun etkili olduğu söylenebilir (Black ve Young, 2005; Kush ve Watkins, 1996: 315; Lazarus ve Clallahan, 2000; Mckinlay, 1990; Sainsbury, 2004). Diğer taraftan çok çeşitli yöntemlerle okuma becerisi kazandırılabilse de okuma alışkanlığı ve okumaya ilişkin olumlu tutumların istenilen düzeyde geliştirilebildiği söylenemez. Gerek Saracaloğlu ve arkadaşlarının (2003) gerekse Odabaş ve arkadaşlarının (2008) üniversite düzeyinde yaptığı araştırmalarda ulaştıkları sonuçlar da bu yargıyı destekler niteliktedir. Dolayısıyla yukarıda da ifade edildiği üzere, okumayla ilgili temel becerilerin kazanıldığı ancak, okumaya ilişkin olumlu tutumların geliştirilemediği bir eğitim-öğretim sürecinden geçen öğrencilerin, okuma eylemini uzun vadede bir yaşam boyu öğrenme aracı olarak görmeleri beklenemez. Bu bağlamda okumaya ilişkin tutumları etkileyen değişkenler üzerinde yapılacak çalışmaların bu tutumların olumlu yönde geliştirilmesinde kullanılabilecek önemli bilgiler sağlayabileceği söylenebilir.

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi, olayları ve olguları doğal koşulları içerisinde incelemeyi hedefleyen alan araştırması yöntemidir. Olay ve olguları (örnekleme alınan öğrencilere ait betimsel bilgiler ve öğrencilerin okumaya ilişkin geliştirdikleri tutum) betimlemek için anket kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, Yozgat ili Sorgun ve Saraykent ilçelerine bağlı kasabalarda; Sorgun ilçe merkezinde ve Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan ilköğretim okullarına devam eden beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu evrenden toplam 601 öğrenciye ulaşılmış ve anket uygulanmıştır. Örnekleme alınan öğrencilerden 206'sı Doğankent, Mehmetbeyli, Gülşehri, Araplı, Ahmetfakılı ve Karakız Kasabaları İlköğretim Okulları; 205'i Sorgun ilçesi, Yunus Emre, Feyzullah Bektaş ve Ertuğrul Gazi İlköğretim Okulları ve 190'ı Çankaya ilçesi, Anıttepe ve Hacettepe İlköğretim Okulları'na devam etmektedirler.

Tablo 1. İkamet Edilen Yer Değişkenine Göre Diğer Betimsel Verilere İlişkin Çapraz Tablo

Örnekleme alınan öğrencilerin, annelerinin mezuniyeti değişkenine göre dağılımı incelendiğinde, 100 (%16.6) öğrencinin annesinin okuryazar olmadığı; 267 (%44.4) öğrencinin annesinin ilkokul, 54 (%9) öğrencinin annesinin ortaokul, 41 (%6.8) öğrencinin annesinin lise ve 139 (%23.1) öğrencinin annesinin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Örnekleme alınan öğrencilerin, babalarının mezuniyeti

Değişken	Değişkenin alt boyutları	Kasaba	İlçe	İl	Top.
		f	f	f	f
Öğrencinin annesinin mezuniyeti	Okuryazar değil	63	37	-	100
	İlkokul	126	137	4	267
	Ortaokul	15	29	10	54
	Lise	2	2	37	41
	Üniversite	-	-	139	139
Öğrencinin babasının mezuniyeti	Okuryazar değil	25	17	-	42
	İlkokul	127	118	-	245
	Ortaokul	31	34	6	71
	Lise	23	22	63	108
	Üniversite	-	14	121	135
Öğrencinin annesinin işi	Ev kadını	206	204	20	430
	Memur	-	-	139	139
	Esnaf	-	-	7	7
	Üst kademe memur	-	-	24	25
Öğrencinin babasının işi	İşçi/çiftçi	196	175	7	378
	Memur	10	25	112	147
	Esnaf	-	5	20	25
	Üst kademe memur	-	-	51	51
Cinsiyet	Kız	102	101	97	300
	Erkek	104	104	93	301

değişkenine göre dağılımı incelendiğinde ise 42 (%7) öğrencinin babasının okuryazar olmadığı; 245 (%40.8) öğrencinin babasının ilkokul, 71 (%11.8) öğrencinin babasının ortaokul, 108 (%18) öğrencinin babasının lise ve 135 (%22.5) öğrencinin babasının ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Örnekleme alınan öğrencilerin, annelerinin yaptığı iş açısından dağılımı incelendiğinde, 430 (%71.5) öğrencinin annesinin ev hanımı, 139 (%23.1) öğrencinin annesinin memur, 25 (%4.2) öğrencinin annesinin yüksek düzeyde memur olduğu ve 7 (%1.2) öğrencinin annesinin ise ticaretle uğraştığı görülmektedir. Bu bulgular, öğrenci annelerinin büyük bölümünün ev hanımı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Örnekleme alınan öğrencilerin, babalarının yaptığı iş açısından dağılımı incelendiğinde ise, 378 (%62.9) öğrencinin babasının işçi/çiftçi, 147 (%24.5) öğrencinin babasının memur, 51 (%8.5) öğrencinin babasının yüksek düzeyde memur olduğu ve 25 (%4.2) öğrencinin babasının ise ticaretle uğraştığı görülmektedir.

Ölçme Aracı

Öğrencilerin okumaya ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla likert tipi üçlü derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, “katılmıyorum”, “kararsızım” ve “katılıyorum” seçeneklerinden oluşmaktadır. Verilen cevaplar, olumlu ifadeler için “katılmıyorum”dan “katılıyorum”a 1’den 3’e doğru puanlar verilerek; olumsuz ifadeler için ise, tam tersi bir puanlama ile kodlanmıştır. Bu ölçek hazırlanırken benzer çalışmalar incelenmiş ve bu çalışmalardan da faydalanılmıştır. Kapsam geçerliliğinin sağlanması için alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için, uygulama sonucu yapılan faktör analizinde, toplam varyansın %39.97’sini açıklayan tek faktör ortaya çıkmış ve 13 maddenin tamamının faktör yükleri .30’den fazla çıkmıştır. Ölçme aracının güvenilirliğini sağlamak amacıyla yapılan testte Cronbach Alfa katsayısı ise .65 olarak bulunmuştur.

Anket Formunun Uygulanması

Anket formu evren ve örneklem kısmında sayılan ilköğretim okullarındaki beşinci

sınıfların sınıf öğretmenlerine, araştırmacılar tarafından ulaştırılmıştır. Uygulamalar, öğretmenler tarafından sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Kendilerine anket formu ulaştırılan öğretmenlere gerekli açıklamalar yapılmıştır. Uygulanan anketler yine araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanıp geçerlik-güvenirlik çalışması yapılan ölçme aracı öğrencilere uygulandıktan sonra, veriler SPSS 10.0 programı yardımıyla çözümlenmiştir. Toplanan verilerin işlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde, t-testi, F testi (ANOVA) ve korelasyon kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, toplanan veriler tablolar hâlinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 2. Örnekleme Alınan Öğrencilerin Okumaya İlişkin Tutum Puanları

Puan	f	%	Toplamlı yüzde	\bar{X}	S
19.00	1	.2	.2		
22.00	2	.3	.5		
24.00	1	.2	.7		
25.00	2	.3	1.0		
26.00	6	1.0	2.0		
27.00	11	1.8	3.8		
28.00	20	3.3	7.2		
29.00	19	3.2	10.3		
30.00	19	3.2	13.5		
31.00	35	5.8	19.3	34.63	3.51
32.00	36	6.0	25.3		
33.00	35	5.8	31.1		
34.00	60	10.0	41.1		
35.00	70	11.6	52.7		

36.00	65	10.8	63.6
37.00	80	13.3	76.9
38.00	61	10.1	87.0
39.00	78	13.0	100.0
Toplam	601	100.0	

Tablo 2’de öğrencilerin en fazla 39 puan alınabilecek bir tutum ölçeğinden aldıkları puanlar görülmektedir. Öğrencilerin bu ölçekten aldıkları puanların ortalaması 34.63, bu dağılımın standart sapması ise 3.51’dir. Öğrencilerin %90’ı bu ölçekten 29 ve üzeri puan almıştır. Öğrencilerin çok büyük bölümü (%92.8) 29 ve üzeri; küçük bir kısmı ise (%7.0) 22-28 puan almıştır. Bu bulgular, örneklem olarak alınan öğrencilerin büyük bir bölümünün, okumaya ilişkin yüksek; küçük bir kısmının ise orta düzeyde olumlu tutuma sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkeninin Öğrencilerin Okumaya İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisi

Değişkenin alt boyutları	N	\bar{X}	S	Sd.	T	p
Kız	300	35.60	2.95	599	7.034	.000
Erkek	301	33.66	3.76			

Tablo 3 incelendiğinde, kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında, okumaya ilişkin tutum açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$t_{(599)} = 7.034$; $p < .05$]. Kız öğrencilerin tutum ölçekten aldıkları puanların ortalaması 35.60, erkek öğrencilerin aynı ölçekten aldıkları puanların ortalaması ise 33.66’dır. Bu bulgular, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, okumaya ilişkin olumlu tutumlarının daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. İkamet Edilen Yer Değişkeninin Öğrencilerin Okumaya İlişkin Tutumları

Değişken	Varyansın kaynağı	K.T.	Sd.	K.O.	F	P	Fark* (Tukey)
Öğrencinin ikamet ettiği yer	Gruplar arası	362.028	2	181.01	15.319	.000	1-2
	Gruplar içi	7065.96	598	11.816			1-3
	Toplam	7427.99	600				

* 1. kasaba 2.ilçe 3.il

Üzerindeki Etkisi

Tablo 4'e İlişkin Betimsel Tablo

Yerleşim yeri	N	\bar{X}	S
Köy	206	33.57	3.78
İlçe	205	34.99	3.26
İl	190	35.37	3.21
Toplam	601	34.63	3.51

Tablo 4'e göre öğrencilerden kasabada, ilçe ve il merkezinde ikamet edenler arasında okumaya ilişkin geliştirilen olumlu tutum açısından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(2,598)}=15.319$; $p<.05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre farklılık, kasabalarda ikamet eden öğrencilerle, il ve ilçe merkezinde ikamet eden öğrenciler arasındadır. Bu bulgular ilgili betimsel tablo yardımıyla incelendiğinde, il ve ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin, kasabalardaki öğrencilere göre okumaya ilişkin daha olumlu tutum geliştirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 1 incelendiğinde il merkezinde ikamet eden öğrencilerin üst sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin çocukları olduğu söylenebilir. Betimsel tabloda da görüleceği üzere il merkezinde ikamet eden öğrencilerin okumaya ilişkin, ilçe ve kasabalarda ikamet

eden öğrencilere göre daha olumlu tutum geliştirdikleri görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle üst sosyo ekonomik seviyedeki ailelerin çocuklarının okumaya ilişkin daha olumlu tutum geliştirdiklerini söylemek mümkündür.

Tablo 5. Aileleri Tarafından Hikâye Okunma ve Anlatılma Sıklığının Öğrencilerin Okumaya İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisi

	r	p
Hikâye <i>okunma</i> sıklığı*okumaya ilişkin geliştirilen tutum	.024	.551
Hikâye <i>anlatılma</i> sıklığı*okumaya ilişkin geliştirilen tutum	.103	.012

Tablo 5. incelendiğinde, öğrencilerin okumaya ilişkin geliştirdikleri olumlu tutumla, öğrencilere aileleri tarafından hikâye anlatılma sıklığı arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Aileleri tarafından hikâye okunma sıklığıyla, öğrencilerin okumaya ilişkin geliştirdikleri olumlu tutum arasında ise anlamlı bir ilişki yoktur (hikâye okunma sıklığı için, $r=.024$ ve $p>.05$; hikâye anlatılma sıklığı için, $r=.103$ ve $p<.05$). Bu bulgular, aileleri tarafından hikâye anlatılma oranı arttıkça, öğrencilerin okumaya ilişkin olumlu tutumlarının da artabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6. Öğrencilerin Okumaya İlişkin Geliştirdikleri Tutumla Türkçe Derslerindeki Akademik Başarıları Arasındaki İlişki

	r	p
Akademik başarı *okumaya ilişkin geliştirilen tutum	.321	.000

Tablo 6. incelendiğinde, öğrencilerin okumaya ilişkin geliştirdikleri olumlu tutumla, Türkçe derslerindeki akademik başarıları arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.321$ ve $p>.05$). Bu bulgu, öğrencilerin okumaya ilişkin olumlu tutumları arttığında Türkçe derslerindeki akademik başarılarının da artabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Tartışma

Yapılan uygulama sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun okumaya ilişkin yüksek seviyede olumlu tutum geliştirdiği görülmüştür. Gönen ve diğerleri (2004) de ilköğretim beşinci, altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını inceledikleri çalışmada, çocukların okumaya karşı ilgilerinin yüksek olduğunu, çocukların önceki yıllarda yapılan araştırmalara göre daha fazla kitap okuduklarını belirlemişlerdir.

Cinsiyet açısından bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya ilişkin daha yüksek seviyede olumlu tutum geliştirdiği belirlenmiştir. İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan pekçok araştırma sonucunun (Black ve Young, 2005; Kush ve Watkins, 1996: 315; Sainsbury, 2004) ulaşılan bu sonucu desteklediği söylenebilir. Yalınkılıç'ın (2007) üniversite düzeyinde gerçekleştirdiği araştırmada da “yararlılık” boyutu hariç; “sevme, alışkanlık, gereklilik, istek ve etki” boyutları açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Yine Özbay ve arakadaşları (2008) tarafından üniversite düzeyinde gerçekleştirilen bir başka araştırmada “etki ve yarar” boyutunda kız ve erkek öğrenciler arasında okumaya ilişkin tutum açısından bir farklılaşma görülmezken; “gereklilik, istek ve alışkanlık” boyutları açısından kız öğrenciler lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma sonuçları, farklı yaş düzeyinde de olsa genelde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya ilişkin daha olumlu tutum geliştirdiklerini göstermektedir. Bu noktada erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirememelerinin nedenlerinin dikkatle incelenmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerektiği söylenebilir.

Yine araştırmada, il ve ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin, kasabalarda ikamet eden öğrencilere göre okumaya ilişkin daha yüksek seviyede olumlu tutum geliştirdiği; aileleri tarafından hikâye anlatılma sıklığının, öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu ve okumaya ilişkin olumlu tutum düzeyi ile öğrencilerin Türkçe dersinde gösterdikleri akademik başarı arasında pozitif yönlü orta

düzyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. ABD Ulusal Araştırma Konseyi (National Research Council), çocukların okumaya ilişkin tutumları üzerinde etkili olabilecek bazı tutum ve davranışları “okuryazarlığa verilen değeri, başarıya vurgu, okuma materyallerinin ulaşılabilirliği ve kullanılabilirliği, çocuklara okuma” şeklinde listelemişlerdir (Temple ve diğerleri, 2005). Bu açıdan bakıldığında il ve ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin, kasabalarda ikamet eden öğrencilere göre okumaya ilişkin daha yüksek seviyede olumlu tutum geliştirmiş olması kaynaklara ulaşılabilirliklerinin kolay olmasıyla; aileleri tarafından hikâye anlatılma sıklığının, öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları üzerinde olumlu bir etkisinin olması çocuklara okuma davranışıyla; okumaya ilişkin olumlu tutumla öğrencilerin Türkçe dersinde gösterdikleri akademik başarı arasında belirlenen pozitif yönlü ilişki ise, başarıya vurgu davranışıyla açıklanabilir. Ancak ulaşılan bu sonuçları sadece bu davranışlarla açıklamak, öğrencilerin okumaya ilişkin geliştirdikleri tutumların nedenlerini bütünüyle anlamada yetersiz bir bakış açısı olacaktır. Nitekim okumaya ilişkin tutum üzerinde pek çok faktörün etkili olduğu (Black ve Young 2005; McCarty ve diğ., 2001) ifade edilmektedir.

İl ve ilçe merkezlerinde ikamet eden öğrencilerin diğerlerine göre okumaya ilişkin daha olumlu tutum geliştirmelerinde, kaynakların ulaşılabilirliğinin olumlu etkileri olabilir. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken bir diğer ve önemli husus, bu yerleşim yerlerinde ikamet eden öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim ve sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin verilerdir (Tablo 1). Araştırmada il ve ilçe merkezlerinde ikamet eden öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin ya da okuryazarlık oranlarının diğer yerleşim yerlerinde ikamet eden öğrencilerin ebeveynlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi veya okuryazarlık oranı ebeveynlerin çocuklarına model olan okumaya ilişkin tutum ve davranışlarını etkileyecektir. Okuma-yazma bilmeyen anne-babanın çocuğuna okuması düşünülemez. Nitekim Odabaşı ve arkadaşlarının (2008) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada da eğitim düzeyi düşük ebeveynli çocukların eğitimli ailelerin çocuklarına göre, okuma alışkanlıkları yönünden daha zayıf oldukları belirlenmiştir. Yine bu araştırmada öğrencilerin, alt

sosyo-ekonomik düzeye mensup olmalarını bir okumama nedeni olarak belirttikleri görülmektedir. Anne-babaların eğitim ve sosyo-ekonomik düzeylerinin onların çocuklarına model olma davranışlarını nasıl etkilediği ve bunun çocukların okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri üzerindeki etkileri üzerinde ayrıca çalışılması gereken bir konudur.

Öğrencilerin okumaya ilişkin geliştirdikleri olumlu tutumla onların Türkçe dersi akademik başarıları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucu, araştırmanın bir diğer bulgusudur. Türkçe derslerinin çoğunlukla okuma etkinlikleri üzerine yürütüldüğü bilinmektedir. Temizkan ve Sallabaş (2009), farklı branşlardaki öğretmen adaylarının okuma-yazmaya ilişkin tutumlarını karşılaştırdıkları araştırmalarında, okuma ve yazmayla daha fazla ilgilenilmesi beklenen bölüm olarak Türkçe Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin daha düşük düzeyde olumlu tutum geliştirmelerini dikkat çekici bir durum olarak ifade etmişlerdir. Okumaya ilişkin geliştirilen tutumla Türkçe derslerindeki akademik başarı arasındaki ilişkinin nedenlerinin tam olarak belirlenebilmesi için de bu konuda daha fazla araştırma yapılması gerektiği söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- 1- Örneklemeye alınan öğrencilerin büyük çoğunluğu okumaya ilişkin yüksek; küçük bir kısmı ise orta seviyede olumlu tutum geliştirmişlerdir. Ancak yaş ilerledikçe öğrencilerin okumaya ilişkin olumlu tutumlarında bir azalma olduğu (Aktaran: Kush ve Watkins, 1996: 315; Kush ve Watkins, 1996: 315; Sainsbury, 2004; Black ve Young, 2005; Mckinlay, 1990) yönünde araştırmalar bulunmaktadır. Okuma becerisi küçük yaşlarda kazanılmaktadır. Kazanılan bu becerinin bir alışkanlık haline gelmesinde, çocuğun içinde bulunduğu çevrenin etkili olduğu söylenebilir. Nitekim yetişkinlerin okumaya ilişkin sergiledikleri tutum ve davranışların, okuma materyallerine kolayca

ulaşılabilirliğin çocuğun okuma davranışları üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Sayılan nedenlerle çocuğa, daha ilk yıllardan itibaren, onun okuma becerisini bir alışkanlık haline getirmesine ve okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirmesine hizmet edecek zengin bir çevre sağlanmalıdır.

- 2- Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre okumaya ilişkin daha olumlu tutum geliştirmektedir. Gerek ilköğretim düzeyinde gerekse üniversite düzeyinde yapılan araştırmalarda, erkek öğrencilerin okumaya ilişkin olumlu tutumlarının kız öğrencilere göre daha düşük düzeyde olması, üzerinde önemle düşünülmesi ve çalışılması gereken bir konudur. Her yaş düzeyinde bunun nedenlerinin daha derinlemesine araştırılıp bu konuda gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.
- 3- İl ve ilçe merkezinde ikamet eden öğrenciler, kasabalarda ikamet eden öğrencilere göre okumaya ilişkin daha olumlu tutum geliştirmektedir. Öğrencilerin ikamet ettikleri yer ile birlikte okumaya ilişkin tutumlarını etkileyen diğer değişkenlerin (anne-babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, kaynaklara ulaşılabilirlik, kütüphanelerin düzenlenmesi, evde kitaplık bulunup bulunmaması, anne-babanın okumaya ilişkin tutum ve davranışları vb.) ve bunların okumaya ilişkin tutuma etkilerinin daha dikkatli araştırılması gerekmektedir.
- 4- Aileleri tarafından hikâye anlatılma sıklığı ile öğrencilerin okumaya ilişkin geliştirdikleri olumlu tutum arasında pozitif yönde bir korelasyonel ilişki söz konusudur. Araştırmalar ebeveynlerin okumaya ilişkin çeşitli tutum ve davranışlarının çocukların okumaya ilişkin geliştirdikleri tutum üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Çocuklar için birer model konumunda olan ebeveynlerin özellikle hangi tutum ve davranışlarının çocukların okumaya ilişkin tutumları üzerinde etkili olduğunun belirlenmesi, çocuklarda okumaya ilişkin olumlu tutumlar geliştirilmesi açısından faydalı sonuçlar ortaya koyabilir. Ebeveynlerin çocuklara hikaye anlatma davranışının yerini ilerleyen yıllarda, birlikte okuma etkinlikleri alabilir. Çocuklara hikaye anlatmayan ya da okumayan ailelere bu konularda eğitim verilebilir.

- 5- Okumaya ilişkin geliştirilen olumlu tutum düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin Türkçe dersindeki akademik başarıları da yükselmektedir. İlköğretimde sınıf düzeyi yükseldikçe “çocukların okumayı öğrenme çabalarının yerini öğrenmek için okuma” (Durkin, 1978-1979) davranışları alacaktır. Sınıf öğretmenleri öğrencilerin okuma becerisini kazanmaları kadar okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirmelerinin de, onların akademik başarıları ve yaşam boyu öğrenme davranışını sürdürmeleri (Lazarus ve Callahan, 2000) açısından önemli olduğunun farkına varmalı, çocuğu okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirecek öğrenme yaşantıları ile karşılaştırmalıdır.

Kaynaklar

- Akyol, H. (2005). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Black, A. ve Young, J. (2005). *Attitudes to Reading: An Investigation across the Primary Years. Conference Proceedings, Pleasure, Passion Provocation* AATE/ALEA National Conference. Gold Coast, Young, J. (Ed.)
- Calkins, L.M. (2001). *The Art of Teaching Reading*. New York: Longman.
- Gönen, M., Öncü, E.Ç. ve Işıtan, S. (2004). İlköğretim 5., 6. Ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 164
- Kimmel, M. ve Segel, E. (1983). *For Reading Out Loud: A Guide to Sharing Books With Children*. Dela Corte Press, s.12.
- Kush, J. C. ve Watkins, M.W. (1996). Long Term Stability of Children’s Attitudes toward Reading. *The Journal of Educational Research*. 89 (5), 315-319
- Lazarus, B. D. ve Callahan, T. (2000). Attitudes Toward Reading Expressed By Elementary School Students Diagnosed With Learning Disabilities. *Reading Psychology*. 21, 271–282
- McCarty, S., Nicastro, J., Spiros, I., ve Staley, K. (2001). Increasing Recreational Reading through the Use of Read-Alouds. ERIC, ED NUMBER : 453541

- McKinlay, S. (1990). Children's Attitudes to Reading: Do Teachers Know? *Reading*, 24 (3), 166-178
- Odabaş, H., Odabaş, Z.Y., ve Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*, 9 (2) 431-465
- Özbay, M., Bağcı, H., ve Uyar, Y. (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (15), 117-136
- Özdemir, E. (1990). *Okuma Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Sainsbury, M. (2004). Children's Attitudes to Reading. *Education Journal*, 79 (15)
- Saracaloğlu, A.S., Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Okuma İlgileri ve Okuma Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler. *Eğitim Araştırmaları*, 4 (12), 149-157.
- Stanovich, K. E. (2000). *Progress in Understanding Reading: Scientific Foundations And New Frontiers*. New York: Guilford Press
- Temizkan, M. ve Sallabaş, E. (2009). Öğretmen Adaylarının Okuma ve Yazmaya Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (27) 155-176
- Temple, C.; Ogle, D.; Crawford, A. ve Freppon, P. (2005). *All Children Read: Teaching for Literacy in Today's Diverse Classrooms*. New York, Pearson Education, Printed United States of America,
- Yalınkılıç, K. (2007). Türkçe Öğretmen Adaylarının Okumaya İlişkin Tutum ve Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (1) 225-241
- Yamashita, J. (2004). Reading Attitudes in L1 And L2, And Their Influence On L2 Extensive Reading. *Reading in a Foreign Language*, 16, (1)